ודין הוא ומה פכין קטנים שטהורין בזב טמאים במת [א]מפץ שטמא בזב אינו דין שיהא טמא במת ואמאי הא לית ליה טהרה במקוה א"ל ר' חנינא שאני התם הואיל ואיכא במינו א"ל [ב]רחמנא ליצלן מהאי דעתא אדרבה רחמנא ליצלן מדעתא דידך וטעמא מאי תרי קראי כתיבי כתיב [1]ואיש אשר יגע במשכבו וכתיב [2]וכל המשכב אשר ישכב עליו הזב יטמא הא כיצד יש במינו אע"ג דלית ליה טהרה במקוה אין במינו מקיש משכבו לו רבא אמר מדרס כלי חרס טהור מהכא (א) [3]וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו [ג]הא יש צמיד פתיל עליו טהור הוא מי לא עסקינן דיחדינהו לאשתו נדה וקאמר רחמנא טהור: **מתני'** [ד][ה]מנין לערוגה שהיא ששה על ששה טפחים שזורעין בתוכה חמשה זרעונין [ו]ד' על ד' רוחות הערוגה ואחת באמצע שנא' [4]כי כארץ תוציא צמחה וכגנה זרועיה תצמיח זרעה לא נאמר אלא זרועיה: **גמ'** מאי משמע אמר רב יהודה כי כארץ תוציא צמחה תוציא חד צמחה חד הרי תרי זרועיה תרי הא ארבע תצמיח חד הא חמשה

וקים

ודין הוא ומה פכין קטנים. של חרס שטהורין בזב שאין מטמאין על ידו בשום טומאה דלמדרס לא חזו דאין עשויין לישיבה ועוד שהן של חרס. ובמגע לא נטמאו דאין מטמאות אלא מאוירן ואין יכול להכניס אצבעו לתוכן מפני שפיהן צר ובהיסט לא דאפקיה רחמנא בלשון נגיעה דכל שאינו מטמא במגע אינו מטמא בהיסט ובהעור והרוטב (חולין קכד:) אמר נמי הכי לגבי טומאת משא את שבא לכלל מגע בא לכלל משא אע"פ שאפשר ליגע במוט השערה ותניא בת"כ [ה] דשיעור הזב מטמא הנ"מ כלי הראוי לנגיעת בשרו ולהכי אפקיה רחמנא בלשון נגיעת בשר כדכתיב (ויקרא טו) והנוגע בבשר הזב: **טמאין במת.** באהל המת דכתיב (במדבר יט) וכל כלי פתוח: **מפץ שטמא בזב.** דהא חזי למשכב וכתיב וכל המשכב וגו'. ומהכא נפקא לן בעלמא (נדה דף מט:) דכל המטמא במדרס מטמא טומאת מת ואפילו פשוטי כלי עץ: **ואמאי.** טמא בזב טומאת מדרס: **והא לית ליה טהרה במקוה.** דכי כתיב טבילה בפרשת שרצים [ו] ובפרשת מדין [ז] כתיבא והנך כלים דכתיבי התם ילפינן להו טבילה אבל פשוטי כלי עץ שלא נכתבו שם לענין טומאה לא ילפינן להו טבילה ולית להו טהרה במקוה דהא לא כתיבא בהו כי היכי דאוכל ומשקה אין להם טהרה במקוה לפי שלא למדנו להם טבילה בתורה: **שאני הכא דאיכא במינו.** יש בכלי עץ שיש להן טהרה במקוה כגון מקבלים: **רחמנא ליצלן מהאי דעתא.** דכיון דלדידיה ליכא טהרה במקוה לא שאני מכלי חרס: **וטעמא מאי.** היכא כתיבא דמשום דאיכא במינו אע"ג דבדידיה ליכא [ח][מיטמא נימא] הואיל ואקשיתיה לזב עצמו בעי דתיהוי ליה טהרה לדידיה: **כתיב משכבו.** מקיש משכבו לו: **וכתיב וכל המשכב.** אע"ג דלא דמי לזב דהא לא כתיב משכבו: **וכל כלי פתוח.** כלי חרס קאמר שהטומאה נכנסת לו דרך פתחו: **מי לא עסקינן.** מי לא משמע במקרא דאפי' ייחדו לאותו כלי לאשתו נדה ליסב עליו כל ימיה אמר קרא דמציל על מה שבתוכו באהל המת ואי טמא מדרס היכי מציל והא כל דבר טומאה אין חוצץ בפני הטומאה אלא ש"מ דאין מדרס בכלי חרס הלכך כלי חרס המוקף צמיד פתיל טהור מכל טומאה ובהיסט נמי לא מטמיא ליה כדפרישית לעיל דכל שלא בא לכלל מגע לא בא לכלל משא לפיכך מציל על מה שבתוכו: **מתני' שזורעין בתוכה ה' זרעונין.** ולא הוי עירבוב שיש בה כדי להפריש ביניהם הפרש הראוי: **ד' מד' רוחות הערוגה.** ממלא את כל הרוח עד סמוך לקרן: **ואחת באמצע.** גרעין אחד. (כזה)

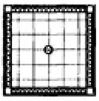

ואע"פ שכל אלא[ט] הקרנות סמוכין זה לזה ואין ביניהם הרחקה ג' טפחים ויונקים זה מזה אין כאן בית מיחוש דגבי כלאים היכרא הוא דבעינן דלא להוי עירבוב דהא אכלאים קפיד קרא אבל ליניקה לא חיישינן אפילו בכלאי הכרם דאורייתא כדתנן (ב"ב דף כו.) זה סומך לגדר מכאן וזה סומך לגדר מכאן ואע"ג דינקו מתתאי וכ"ש כלאי זרעים דרבנן דלא חיישינן ליניקה כדתנן גבי ראש תור לקמן בשמעתין (פה:) וגבי ב' שורות והרי יש כאן היכר גדול רוח זו זרועה לפון ודרום וזו זרועה מזרח ומערב אבל בין זרע האמצעי לזרעוני הרוחות צריך הרחקה כדי יניקה דאין שם היכר ואי הוו מקרבי הוי עירבוב. והמפרש ד' גרעינין בד' הרוחות טועה דאי ההרחקה משום יניקה ט' זרעונין יש לזרוע בו ד' בד' הקרנות ואחד בכל רוח ורוח באמצעו וא' באמצע הערוגה ויש בין כל אחד ואחד ג' טפחים כשיעור יניקה טפח ומחצה לכל אחד. הלכך לכל הרוח הוא ממלא עד סמוך לקרן ואפילו אין בין זרע שברוח זו לזרע שברוח זו ג' טפחים לא איכפת לן דלענין כלאים היכר בעלמא הוא דבעינן כדפרישית: **זרועיה.** ובגמ' מפרש היכי משמע ה' זרעונים בו' טפחים: **גמ' תוציא חד צמחה חד זרועיה תרי תצמיח חד.** וששה טפחים דליכא למילף מקרא:

קים

מה פכין קטנים שטהורין בזב. תימה דמסאה ותרקב ותיבה שפתחה למעלה יכול לעשות ק"ו דלא מטמא מדרס מטמא במת מפץ שמטמא מדרס אינו דין שיטמא במת וי"ל דמה להנך שכן נעשין אב הטומאה מה שאין כן במפץ דכיון שאין לו טהרה במקוה אינו נעשה אב הטומאה כדמוכח בפרק בתרא דעירובין (דף קד:) אבל קשה דמפכים גדולים מצי למיעבד ק"ו דלא מטמו מדרס כדאמר הכא דמדרס כלי חרס טהור ומטמא במת וי"ל דעדיפי ניחא ליה למיעבד ק"ו מפכים קטנים שטהורין מכל טומאת הזב לגמרי וקשה דבמעיינות הזב מנלן דלא מיטמו פכין קטנים דנהי דבשיעור הזב לא מיטמו היינו משום דבעיא ראוי לנגיעת בשר כדפירש בקונטרס דמבשר הזב נפקא טומאת שיעור אבל רוקו דכתיב בהדיא וכי ירוק הזב בטהור פשיטא דלא בעיא ראוי לנגיעת בשר וא"ת והיכי עביד ק"ו מפכין קטנים מה לפכין קטנים שכן מטמאין מאוירן תאמר במפץ כו' וליכא למימר דעביד ק"ו הכי מה זב הקל שאין מטמא פכין קטנים מטמא מפץ מת החמור למטמא פכין קטנים אינו דין שיטמא מפץ דמה [לזב שכן] מטמא במשכב ומושב (ב) ויש לומר דליכא למימר שאר כלים יוכיחו שאין מטמאין מאוירן ומטמאין במת אף אני אביא מפץ מה לשאר כלים שכן נעשין אב הטומאה פכין קטנים יוכיחו[י]:

שטהורים בזב. שאינו יכול ליגע בתוכם לפי שפיהם צר ובהיסט נמי לא מטמו כדפירש בקונטרס דאת שאינו בא לכלל מגע אינו בא לכלל היסט וא"ת א"כ כלי חרס המוקף צמיד פתיל לא יטמא בהיסט ובפ"ק דנדה (דף ה:) אמר שאינו ניצול במעת לעת שבנדה ובפ' הניזקין (גיטין דף סא:) נמי פריך וליחוש שמא תסיטם אשתו נדה ואור"ת דצמיד פתיל חשיב בא לכלל מגע לפי שעומד ליפתח ולא דמי לקולית נבלה דאמ' בהעור והרוטב (חולין קכו:) מחוסר נקב כמחוסר מעשה דמי ואע"פ שחישב עליה לנוקבה אין טמאה במשא דהתם סתמא אינה עומדת לנקיבה אלא ע"י מחשבה אבל מוקף צמיד פתיל סתמו עומד ליפתח:

מפץ שטמא בזב אינו דין שיטמא במת. מק"ו דהכא קי"ל בכל דוכתא [כ]דכל המטמא מדרס מטמא טמא מת וא"ת כלי חרס המוקף צמיד פתיל יוכיח שטמא בזב דמטמא בהיסט כדפרישית לעיל וטהור במת ואומר ר"ת דלא שייך למימר יוכיח מצמיד פתיל דמה שהוא בהיסט הזב היינו משום דהוי כאילו נגע הזב בתוכו כדאמרי' איזהו מגע שהוא ככולו הוי אומר זה היסטו ובמת אם היה כזית ממנו בתוכו היה טמא: **והא** לית ליה טהרה במקוה. תימה דבסוף כילד הרגל (ב"ק דף כה:) קאמר עלה דמפץ דהכא וקא מייתי לה בין לטומאת ערב בין לטומאת ז' מה שייך להזכיר טומאת ערב וז' כיון דאין לו טהרה לעולם וי"ל דהאי ק"ו אהני נמי לפשוטי כלי עץ המיוחדים למדרס דטמאים במת ומייתי הא לטומאת ז' אי נמי ברייתא איירי בכל מפצים בין במפץ עץ בין במפץ שיפה וגמי ובמפץ עץ קאמר התם דמייתי ליה לטומאת שבעה דלית ליה טהרה במקוה:

מי לא עסקינן דייחדינהו לאשתו נדה. פי' בקונטרס ואי מיטמא מדרס היכי מציל והלא כל דבר טמא אינו חוצץ בפני הטומאה אלא ש"מ דלא מיטמא מדרס הלכך כלי חרס המוקף צמיד פתיל טהור מכל טומאה ובהיסט נמי לא מטמא דכ"ד שלא בא לכלל מגע אינו בא לכלל משא ואין נראה דודאי מטמא בהיסט כלי חרס מוקף צמיד פתיל כדמוכח בנדה (ה:) ובגיטין (סא:) כדפירשתי לעיל ומפרש ר"ת דמדכתיב וכל כלי דייק דמי לא עסקינן דימדינהו לאשתו נדה דכל טומאות הבאות דרך גב יש לנו לטהרו מדכתיב וכל הילכך אפילו ייחד להו לישיבה טהורים אבל בהיסט מטמו דטומאה הבאה דרך תוך הוא דחשבינן כאילו נגע בפנים כדאמרינן איזהו מגעו שהוא ככולו הוי אומר זה היסטו ור"י מפרש דלא בעי למימר דמיירי קרא בכל ענין אפי' ישבה עליהם אשתו נדה או היסיטן אלא אם ייחד כלי חרס לאשתו נדה טהור דאין כלי חרס מטמא מדרס דאי (ייחד) טמא לא יציל בצמיד פתיל אע"ג דלא ישבה עליו דאע"פ שבמת אינו מקבל טומאה מגבו כיון דבמדרס יכול לקבל טומאה אין לו לחוץ באהל המת ומסופק ר"י בכך: **מניין** לערוגה שהיא ו' כו'. י"א דערוגה ו' נפקא לן מדכתיב לחייו כערוגת הבושם (שיר ה) ומשמע לחייו לשון לוחות והם היו ו' על ו' מכלל דערוגה נמי כן היא: **ארבע** על ארבע רוחות הערוגה. באמצע הרוח כדמוכח בגמרא לפי מה שאפרש בעז"ה ומה שפירש הקונטרס דכלאי זרעים דרבנן אינו נראה לר"י דהא אמרי' בפ' כל הבשר (חולין קטו.) כלאי זרעים ליתסרו דהא תיעבתי לך הוא ואין נראה לומר דלהרכבת האילן קרי כלאי זרעים משום דבספ"ק דקידושין (דף לט.) מפיק הרכבת האילן משדך לא תזרע כלאים ועוד דהתם בקידושין אמר אההיא מילתא גופא בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים מה בהמתך בהרכבה אף שדך בהרכבה ומה בהמתך נוהג בין בארץ בין בחו"ל אף שדך נוהג בין בארץ בין בחו"ל ופריך ואלא הא כתיב שדך ומשני ההוא למעוטי זרעים שבחו"ל [ל](ובפ' המביא) משמע דבא"י אסירי מדאורייתא ואפי' לר' יאשיה דאמר אינו חייב עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד היינו להתחייב משום כלאי הכרם דלא תזרע כרמך אבל אלאו דלא תזרע שדך מודה דחייב:

וקים

עין משפט נר מצוה

יח א מיי' שם הי"ג ופכ"ג הלכה א:

יט ב מיי' פ"ד מהלכות כלאים הלכה ט סמג לאוין רפט:

◆

מוסף רש"י

ומה פכין קטנים שטהורין בזב. בכל טומאותיו, דכלי חרס אין מטמא אלא מאוירו, ומתוך שפיו צר אין יכול להכניס אצבעו לתוכו, ולמדרס נמי לא חזי, ובהיסט נמי להכי אפקיה רחמנא להיסט כלי חרס בזב בלשון מגע, כדכתיב (ויקרא טו) וכלי חרס אשר יגע בו הזב וגו' ומהכא נפקא לן דזב מטמא בהיסט, למימר דכל שאינו ראוי לטמא במגעו אינו מטמא בהיסטו, **טמאים במת.** באהל המת, דכתיב (במדבר יט) וכל כלי פתוח וגו' ואי זהו כלי שטומאתו קודמת לפתחו הוי אומר זה כלי חרס, וכתיב טמא הוא, ואפילו פיו צר הרי הוא ראוי להכניס עליו (ב"ק כה.). **רחמנא ליצלן.** כלומר ממנו טעמו של דבר, מפני שתלוי בכונת הלב כדמפרש לקמן (כתובות מה.).

◆

רב נסים גאון

פכין קטנים שטהורין בזב טמאים במת. ממה שאמרה התורה בענין הזב (ויקרא טו) וכלי חרש אשר יגע בו הזב ישבר, ולא אמרה וכל כלי חרש, למדנו שפכין קטנים טהורין בזב, ואמרו במת (במדבר יט) וכל כלי פתוח, אפילו כל שהוא. וכבר פירשנו בברכות. הרי למדנו שפכין קטנים טמאין.

מסורת הש"ס

א) [כתובות מה: ב"ק סה:], ב) [חולין כה.], ג) כלאים פ"ג מ"א פסחים לט:, ד) [קידושין לט:], ה) [מצורע מכלתא דזבים פרק ג.], ו) [ויקרא יא], ז) [במדבר לא], ח) [רש"ל], ט) במ"א: ואע"פ שאלא, י) [ועי' תוס' חגיגה כג: ד"ה ולא], כ) [נדה מט. סוכה כ.], ל) ר"נ וכפ' המביא כמה משמע בהדיא דאסור מדאורייתא והוא בבכורות נד..

◆

תורה אור השלם

1 וְאִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּמִשְׁכָּבוֹ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב:
ויקרא טו ה

2 כָּל הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עָלָיו הַזָּב יִטְמָא וְכָל הַכְּלִי אֲשֶׁר יֵשֵׁב עָלָיו יִטְמָא:
ויקרא טו ד

3 וְכֹל כְּלִי פָתוּחַ אֲשֶׁר אֵין צָמִיד פָּתִיל עָלָיו טָמֵא הוּא:
במדבר יט טו

4 כִּי כָאָרֶץ תּוֹצִיא צִמְחָהּ וּכְגַנָּה זֵרוּעֶיהָ תַצְמִיחַ כֵּן אֲדֹנָי אֱלֹהִים יַצְמִיחַ צְדָקָה וּתְהִלָּה נֶגֶד כָּל הַגּוֹיִם:
ישעיהו סא יא

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' מהכא דכתיב וכל כלי: (ב) תוס' ד"ה מה פכין וכו' דמה לזב שכן מטמא משכב ומושב תאמר במת שאין מטמא משכב ומושב וי"ל דאיכא: